

Asia	Sävellysteoksen sovittajan tekijänoikeudet ja kustannussopimuksen allekirjoittaminen
Hakijat	R.N. ja V.L.
Annettu	02.09.2003

LAUSUNTOPYYNTÖ

R.N. ja V.L. (jäljempänä hakijat) ovat 05.03.2003 saapuneella kirjeellään pyytäneet tekijänoikeusneuvoston lausuntoa kustannussopimuksen allekirjoittamiseen liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Lausuntopyynnön mukaan hakijat, eli säveltäjä R.N. ja säveltäjä V.L., ovat sovittajina olleet mukana antamassa oman luovan panoksensa N-yhtyeen C -albumiin sisältyviin eräisiin teoksiin. Teosten sovitukset ovat yhteisteoksia, joihin on hakijoiden lisäksi osallistunut viisi muuta sovittajaa. Hakijoiden luovaa panosta ja ominaisuutta sovittajina ei ole lausuntopyynnön mukaan missään vaiheessa kiistetty kenenkään taholta.

Hakijoiden tietoon tuli elokuussa 2002, että kyseisistä teoksista on tehty musiikinkustannussopimukset R Oy:n kanssa. Asiasta ei lausuntopyynnön mukaan informoitu hakijoita millään tavalla, hakijoiden allekirjoituksia tai muunlaista sopimuksen hyväksymistä ei hakijoilta pyydetty eivätkä hakijat ole missään vaiheessa valtuuttaneet ketään kustannussopimusta puolestaan allekirjoittamaan tai hyväksymään. Hakijoiden näkemyksen mukaan ilman heidän hyväksymistään tai myötävaikutustaan tehty kustannussopimus loukkaa hakijoiden tekijänoikeuksia sovituksiinsa.

Hakijat pyytävät nyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa sovittajan eli sävelteoksen muuntelijan tekijänoikeuksista. Hakijoiden käsityksen mukaan sovittajalla on tekijänoikeus "teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen" (tekijänoikeuslain 4 § 1 momentti). Jos sovittajia on useita, kyseessä on hakijoiden näkemyksen mukaan sovituksen osalta tekijänoikeuslain 6 §:ssä tarkoitettu yhteisteos, johon tekijänoikeus kuuluu tekijöille yhteisesti. Hakijoiden näkemyksen mukaan tästä seuraa, että kun tällaisen "teoskokonaisuuden", johon siis myös sovitus alkuperäisesti kuuluu, kustannusoikeus luovutetaan, tulee tekijäpuolelta sopimusosapuolina olla (kaikki) säveltäjä(t) ja (kaikki) sovittaja(t).

Hakijat viittaavat käsityksensä tueksi mm. Pirkko-Liisa Haarmannin kirjassa "Tekijänoikeus ja lähioikeudet" (Helsinki 1999, s. 46 ja 80-81) lausuttuun: "Kun teos käännetään toiselle kielelle tai siitä tehdään muunnelma - sävellys teos sovitetaan toiselle instrumentille, romaani elokuvataan jne. - syntyy uusi teos, käänнос tai muunnelma, joka myös on tekijänoikeuden kohteena (TekijäL 4 § 1 mom)".

"Silloin, kun kysymys on käännöksestä tai muusta muunnelmasta, tekijänoikeus syntyy asianomaiselle kääntäjälle tai muuntelijalle. Niin kuin TekijäL 4 § 1 momentissa sanotaan, kääntäjällä tai muuntelijalla on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa. Hänellä ei kuitenkaan ole oikeutta määrätä teoksesta tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Esimerkiksi käännetyn tai muulla tavalla muunnellun teoksen julkaisemiseen tarvitaan siten sekä alkuperäistekijän että muuntelijan lupa."

"TekijäL 6 §:n mukaan tekijänoikeus kuuluu yhteistekijöille yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeudenloukkauksen johdosta. Säännös merkitsee muun muassa sitä, että teoksen hyväksikäyttöön on saatava kaikkien tekijöiden lupa. Esimerkiksi teoksen luovuttaminen kustannettavaksi ei tällöin käy pänsä enemmistöpäätöksin."

Hakijat viittaavat lausuntopyynnössään myös siihen, mitä T .M. Kivimäen teoksessa "Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait" (Porvoo 1966, s. 52) todetaan tekijänoikeuslain 6 §:n yhteydessä:

"Yhteistyöhön osallisten tekijäin ja sivullisten keskinäiset välit, esim. osuus tekijänoikeuden hyödyntämisestä saatuihin tuloihin on järjestettävä sopimuksella tai, jos sopimusta siitä ei ole tehty, tulot jaettava yleisten sääntöjen mukaan per capita. Muussa suhteessa säännös on tulkittava niin, että tekijävallinta kuuluu tekijöille yhteisesti siten, että kaikkien tekijäpuolien suostumus on saatava yhteisteoksen julkistamiseen sekä muuttamattomana että muutettuna. Näin on laita, olipa kysymys tekijäpuolten takana vielä olevan tai jo julkistetun teoksen uudelleen julkaisemisesta. Teoksen luovuttamista esim. kustannettavaksi ei voida tehdä enemmistöpäätöksellä".

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakijat pyytävät yleisellä tasolla tekijänoikeusneuvoston lausuntoa seuraavista neljästä tilanteesta. Olettama näiden kysymysten kohdalla on, että kaikkien niissä tarkoitettujen oikeudenhaltijoiden luova panos ylittää ns. teoskynnyksen. Teoskokonaisuudella hakijat puolestaan tarkoittavat syntynyttä uutta sävellystä, johon liittyy sovitus.

1) Sävellysteos luodaan yhteistyönä siten, että luovan panoksen teoskokonaisuuden syntymiselle antavat yhteistyössä yksi tai useampi säveltäjä

ja yksi tai useampi sovittaja. Kenellä kaikilla on teoskokonaisuuteen liittyvä tekijänoikeus?

2) Näin syntyneestä teoskokonaisuudesta, jonka syntymiseen ovat luovalla panoksellaan vaikuttaneet yksi tai useampi säveltäjä ja yksi tai useampi sovittaja tehdään kustannussopimus, jolla kustantajalle luovutetaan sopimuksessa mainitut oikeudet koko teoskokonaisuuden osalta. Keiden edellä mainituista allekirjoitus tai muu hyväksyntä kustannussopimuksen tekemiseen tarvitaan tekijänoikeuslain mukaan?

3) Jos kohdassa 1) tarkoitetussa tilanteessa kaikilla teoskokonaisuuden aikaansaamisessa mukana olleilla säveltäjillä ja sovittajilla ei ole teoskokonaisuuden osana olevaan luovaan panokseensa tekijänoikeutta, mihin tekijänoikeuslain säännökseen heidän oikeuksiensa rajoitus perustuu?

4) Jos kohdassa 2) tarkoitetun kustannussopimuksen solmimiseen ei tarvita kaikkien teoskokonaisuuden aikaansaamisessa mukana olleiden säveltäjien ja sovittajien joko sopimuksen allekirjoittamalla tai muulla tavoin omalta osaltaan antamaa suostumusta, mihin tekijänoikeuslain säännökseen heidän oikeuksiensa rajoitus perustuu?

Väärinkäsitysten välttämiseksi hakijat haluavat vielä korostaa seuraavaa: Hakijoiden keskustellessa tilanteesta eri tahojen kanssa on useasti tullut esille se käytännön menettelytapa, jota esim. Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry. soveltaa silloin, kun kyseessä on sovituksen tekeminen jo olemassa olevaan kustannettuun sävellykseen. Tällöin ei hakijoiden saaman tiedon mukaan edellytetä sovittajan allekirjoitusta kustannussopimuksessa. Hakijoiden lausuntopyynnön kohteena on kuitenkin kokonaan eri tilanne, koska sovitus on mukana alkuperäisessä teoskokonaisuudessa eli "muunnelma" on kiinteä osa alkuperäistä teoskokonaisuutta.

VASTINEET

Tekijänoikeusneuvosto on varannut hakijoiden ilmoittamille vastapuolille eli T.H.:lle, M.H.:lle, J.N.:lle, E.V.:lle, T.K.:lle (em. teosten säveltäjiä, sanoittajia ja/tai sovittajia), R Oy:lle sekä Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle mahdollisuuden vastineen antamiseen. Näistä ainoastaan kaksi viimeksi mainittua ovat toimittaneet tekijänoikeusneuvostolle vastineen asiassa.

R Oy:n vastine

R Oy:n vastine on saapunut 20.04.2003. Vastineessa todetaan seuraavaa.

R Oy on solminut musiikkikustannussopimuksen lausuntopyynnössä tarkoitetuista sävellysteoksista. Sopimukset on solmittu 4.6.2002 ja niissä on

teosten säveltäjien ja sanoittajien allekirjoitus. N –yhtye on tallentanut kyseisien teosten kyseisien sovitusten esitykset. Nämä tallenteet on julkaistu.

Hakijat eli R.N. ja V.L. eivät ole, eivätkä väitä olevansa (osa)säveltäjiä, vaan myöntävät olevansa (osa)sovittajia, siis teoksen muokkaajia. Jo ennen heidän työpanostaan on siis ollut olemassa teos, jonka he ovat (osa)sovittaneet. On täysin merkityksetöntä, että R.N.:n ja V.L.:n (osa)sovittama versio on ensimmäinen julkaistu versio teoksesta. Väite, että kyseessä olisi yhteisteos, ei pidä paikkaansa. Yhteisteos olisi kyseessä vain, mikäli lausuntopyyntöön tekijät olisivat (osa)säveltäjiä.

Teosilmoitus on se väline, jonka perusteella Teosto ry. tilittää teosten julkisesta esittämisestä ja tallentamisesta kertyneet tulot oikeudenhaltijoille. Kaikista lausuntopyyntöissä mainituista teoksista on tehty Teostolle teosilmoitus. Teosilmoitukset on asianmukaisesti täytetty ja niissä mainitaan R.N. ja V.L. sovittajina.

Alkuperäisen teoksen säveltäjällä ja sanoittajalla on oikeus tehdä teoksestaan kustannussopimus ilman, että tähän tarvittaisiin sovittajan lupaa. Sovittajat pitää ainoastaan merkitä kantaversion teosilmoituskorttiin. Näin on myös menetelty. Sovittajat ovat vain osallisia teoksen esitys- ja mekanisointikorvauksista. Näin siitä riippumatta, onko teos kustannettu vaiko ei. Sovittajilla ei kuitenkaan ole päätösvaltaa teoksen kustantamisen suhteen.

Ellei kyseessä ole vapaan sävelen sovitus, teosilmoituksiin ja kustannussopimuksiin ei tarvita sovittajien allekirjoituksia. Suojatun teoksen säveltäjä voi tehdä kustannussopimuksen, jolloin kaikki sen sovitukset kuuluvat saman kustannussopimuksen piiriin.

Käsiteltävänä oleva asia on ollut osana laajempaa erimielisyyttä Teoston ratkaistavana syys-talvella 2002. Kaikissa asiakohdissa, siis myös nyt kyseenä olevassa, Teosto ratkaisi asian R Oy:n eduksi.

Lausuntopyyntöön tekijät ovat Teoston asiakkaita ja siis allekirjoittaneet asiakassopimuksen. Teoston asiakkaat ovat sitoutuneet noudattamaan paitsi asiakassopimusta, myös Teoston sääntöjä ja kulloinkin voimassa olevaa, kaikkia oikeudenhaltijoita yhtäläisesti sitovaa tilitys- ja jakosääntöä. Näissä säännöissä todetaan, että Teoston tilitys- ja jakosäännön hyväksyy yhdistyksen kokous.

Seuraavassa suora lainaus tilitys- ja jakosäännön kohdasta 11.4: ”Samana teoksen eri versiot kuuluvat alkuperäisen kustannusoikeuden luovutuksen piiriin.” Sääntö ei tee eroa version oikeudellisen aseman suhteen sen mukaan missä vaiheessa versio on syntynyt.

Alkuperäisen teoksen sovitukset ovat tilitys- ja jakosäännön 11.4 -kohdan mainitsemia versioita ja kuuluvat kustannusoikeuden luovutuksen piiriin. Kustantaja ja alkuperäisen teoksen tekijät ovat menettelleet Teoston tilitys- ja jakosäännön määräysten mukaisesti. Näihin määräyksiin myös hakijat eli

R.N. ja V.L. ovat asiakkaiksi liittyessään sitoutuneet.

Mikäli hakijat haluavat uudistaa Suomessa kaikkien osapuolten kesken sovittua ja yleisesti vallitsevaa kustannussopimusmenettelyä, oikea foorumi tähän olisi tuoda asia esille Teoston kokouksessa. R.N.:n ja V.L.:n valitsema tapa on aiheuttanut R Oy:lle tarpeettomia kustannuksia.

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n vastine

Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n (jäljempänä Teosto) vastine on saapunut 02.05.2003.

Teosto ei katso olevansa vastinepyynnössä mainitussa asiassa osapuolena. Teoston tilitys- ja jakosäännön mukaan oikeudenhaltijoiden väliset korvausoikeutta koskevat kiistat ratkaistaan oikeudenhaltijoiden kesken. Viime kädessä ratkaisun tekee tuomioistuin. Lisäksi vastineessa todetaan, että teosten rekisteröinnillä Teostossa ei ole oikeudellista vaikutusta tekijänoikeuteen, joka syntyy suoraan lain nojalla teoksen luomishetkestä lukien.

Sävelteosten tekijöiden tekijänoikeudellista asemaa harkittaessa on huomioon otettava seuraavat tekijänoikeuslain säännökset:

Tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentti: Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseensa. Musiikillisin keinoin luodun teoksen tekijällä eli säveltäjällä on siis tekijänoikeus sävellykseensä.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentti: Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä laissa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana. Sovittamisessa on kysymys sävelteoksen muuntelemisesta musiikillisin keinoin, siis saman taidelajin piirissä. Sävellyksen sovittaminen (muuhun kuin yksityiseen käyttöön) edellyttää säveltäjän suostumusta.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentti: Sillä, joka on muunnellut teosta, on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa. Muuntelijalla ei kuitenkaan ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Teoskappaleiden valmistaminen sovitetusta sävellyksestä ja sovitetun sävellyksen saattaminen yleisön saataviin edellyttävät sekä säveltäjän että sovittajan suostumusta.

Tekijänoikeuslain 6 §: Yhteisteos on kyseessä silloin, jos kaksi tai useammat ovat yhdessä luoneet teoksen heidän osuuksiensa muodostamatta itsenäisiä teoksia. Yhteistekijöillä on tekijänoikeus teokseensa yhteisesti. Kullakin heistä on myös valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta.

Sävellys käsitetään tekijänoikeudellisessa terminologiassa vakiintuneesti alkuperäisteokseksi. Sovitus on alkuperäisteoksen muunnelma. Sovitettu sävellys ei käsitteellisesti voi olla tekijänoikeuslain 6 §:n tarkoittama yhteisteos, sillä alkuperäinen sävellys on aina itsenäinen teos. Teoksen sovitus on mahdollinen vain olemassa olevasta sävellyksestä. Sävellys ja sen sovitus voidaan kylläkin luoda ajallisesti lähekkäin, esimerkiksi säveltäjän ja sovittajan yhteisessä "sessiossa".

Jos sävellys syntyy niin kiinteässä yhteistyössä, ettei sen luomiseen osallistuvien henkilöiden panoksia voida erottaa toisistaan, on Teoston käsityksen mukaan kyseessä yhteisteoksena luotu sävellys ja tekijät ovat kaikki alkuperäissäveltäjiä, mikäli jokaisen tekijän luova panos ylittää teoskynnyksen. Jos taas olemassa olevan sävellyksen sovittamiseen osallistuu useita henkilöitä, joiden panokset eivät ole erotettavissa toisistaan, voidaan yhteisteosta koskevaa tekijänoikeuslain 6 §:ää vastineen mukaan soveltaa vastaavin edellytyksin sovitukseen liittyvien tekijänoikeuskysymysten arviointiin.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa sävellysteos.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että kirjallinen tai taiteellinen tuote ylittää teoskynnyksen eli yltää niin sanottuun teostasoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla tai sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä ei ole merkitystä tekijänoikeussuojan kannalta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Myös teoksen osan on itsenäistä tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon.

Sävellysteos voi ilmetä erilaisissa muodoissa, kuten kuultavina ääninä, paperille painettuna nuottikirjoituksena, (perinteisenä) äänitallenteena, MIDI-tiedostona tai mp3-muotoisena tiedostona. Tekijänoikeuslain esitöissä (komiteanmietintö 1953:5, s. 45) on sävellysteoksista todettu, että sävellysteoksilla tarkoitetaan sävellyksiä sanojen kanssa tai ilman niitä. Nuottikirjoitusta, sisältyypä siihen sanat tai ei, ei pidetä kirjallisena teoksena, vaan sävellysteoksena.

Tekijänoikeudella suojataan teoksen ilmaisumuotoa. Sen sijaan teoksen aihetta, aiheen käsittelyä ohjaavaa metodologiaa, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä yksittäisiä tietoja ei suojata sellaisenaan. Tekijänoikeus suojaa esimerkiksi sellaista sävellysteoksen ilmaisumuotoa, jossa tekijän persoonallinen luomistyö ilmenee, muttei pelkästään sävelteoksen aiheita tai motiiveja. Sävelteoksen aiheita ja motiiveja saa uudelleenlaisessa ilmaisumuodossa vapaasti käyttää.

Tekijänoikeuden sisällöstä on säädetty tekijänoikeuslain 2 §:ssä ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyn rajoituksen, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijänoikeuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti. Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin viimeisen lauseen mukaan julkisena esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä. Sävellysteokset saatetaan useimmiten yleisön saataviin esittämällä niitä julkisesti tai levittämällä niiden kappaleita yleisön keskuuteen.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tai saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin mukaan jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen.

Teos voidaan luoda useiden henkilöiden yhteistyönä. Tällainen useiden tekijöiden luovista panoksista muodostuva teos voi olla joko yhteisteos tai yhteenliitetty teos. Yhteisteoksesta säädetään tekijänoikeuslain 6 §:ssä. Sen mukaan kahden tai useamman tekijän yhdessä luomaan teokseen, jossa tekijöiden osuudet eivät muodosta itsenäisiä teoksia, on tekijöillä tekijänoikeus yhteisesti. Kullakin heistä on kuitenkin valta vaatimusten esittämiseen oikeuden loukkauksen johdosta. Yhteisteoksen tekijät voivat vapaasti järjestää keskinäiset välinsä niin kuin parhaaksi katsovat. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 81) Yhteisteoksena tehdyn sävellysteoksen tekijät voivat vapaasti keskenään sopia esimerkiksi siitä, miten sävellysteoksen esittämisestä maksettavat korvaukset jaetaan eri tekijöiden kesken.

Yhteenliitetty teos on kyseessä silloin, kun tekijöiden panokset kokonaisuudesta ovat toisistaan erotettavissa. Tällöin kukin tekijöistä määrää muista riippumatta vain omasta osuudestaan. Esimerkkinä yhteenliitetystä teoksesta voidaan mainita kirja, jossa on sekä tekstiä että kuvitusta. Yhteenliitettyihin teoksiin ei sovelleta tekijänoikeuslain 6 §:n yhteisteoksia koskevaa säännöstä.

Tekijänoikeus syntyy aina lähtökohtaisesti teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle tai henkilöille. Tekijänä pidetään sitä henkilöä, joka on aikaansaanut teoksen itsenäisen ja omaperäisen ilmenemismuodon eli jonka luova panos teoksessa ilmenee.

Jos sävellys syntyy niin kiinteässä yhteistyössä, ettei sen luomiseen osallistuvien henkilöiden panoksia voida erottaa toisistaan, on kyseessä yhteisteoksena luotu sävellys, johon voidaan soveltaa tekijänoikeuslain 6 §:n säännöstä. Tällaisen sävellysteoksen tekijät ovat kaikki teoksen säveltäjiä eli teoksen tekijöitä olettaen, että jokaisen tekijän luova panos ylittää teoskynnyksen.

Sävellysteoksen sovitus on puolestaan mahdollinen vain olemassa olevasta sävellyksestä. Sävellysteoksen sovitus on siten alkuperäisen sävellysteoksen muunnelma.

Sävellysteoksen teoskynnyksen ylittymistä sekä sävellysteoksen sovittamista ja sovittajan asemaa tekijänoikeudellisessa mielessä on käsitelty oikeuskirjallisuudessa ainakin Brita Kristina Herler (Upphovsrättsligt skydd av digitala musikaliska verk vid marknadsföring i Internet, s. 149 ja 277-279). Herler pohtii tekijänoikeuslain 4 §:n 1 ja 2 momentin tulkintaa ja tekee eron sävellysteoksen sovittamisen ja uuden sävellysteoksen luomisen välillä (s. 278 - 279).

Sävellysteoksen sovitus on suojattu tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisella tekijänoikeudella silloin, kun sovitus ylittää teostasoon eli kun sovitus ilmentää tekijänsä itsenäistä ja omaperäistä, persoonallista panosta. Tämä on todettu myös hiljattain annetussa tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 2003:11, sävellysteokseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset.

Sävellysteoksen sovittaja ei kuitenkaan ole alkuperäisen sävellysteoksen tekijä, sillä sävellysteoksen sovitus pidetään tekijänoikeudellisessa mielessä alkuperäisen sävellysteoksen muunnelmana. Sovittaja ei siten voi saada tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista tekijänoikeutta alkuperäiseen teokseen pelkästään sovittamalla jälkikäteen olemassa olevan teoksen. Muunnelman tekemiseen jostakin suojatusta sävellysteoksesta eli sävellysteoksen sovittamiseen ja saattamiseen sovittettuna yleisön saataviin puolestaan tarvitaan sävellysteoksen (alkuperäisen) tekijän/tekijöiden tai tekijänoikeuden haltijan lupa tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan.

Tekijä voi luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat tekijänoikeuslain 27—29 §:ssä. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi 3 §:n 3 momentin mukaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen. Esimerkiksi oikeus allekirjoittaa jotakin sävellysteosta koskeva kustannussopimus voidaan luovuttaa toiselle.

Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta. Jos kyse tekijänoikeuslain 6 §:ssä tarkoitettusta teoksesta eli yhteisteoksesta, tekijänoikeus on voimassa, kunnes viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Tekijänoikeuslain kustannussopimuksia koskevat säännökset

Tekijänoikeuslain 31 § - 38 § sisältävät kustannussopimuksia koskevia määräyksiä.

Missään mainituissa säännöksissä tai muuallakaan tekijänoikeuslaissa ei kuitenkaan säännellä kustannussopimuksen allekirjoittamiseen liittyviä kysymyksiä ja sitä, kenellä on oikeus allekirjoittaa jotakin teosta koskeva kustannussopimus.

Tekijänoikeuslain kustannussopimusta koskevat säännökset ovat dispositiivisia eli sopimuksenvaraista oikeutta. Kustantaja ja tekijä tai tekijät voivat siten sopimusvapauden periaatteen mukaisesti sopia jonkin teoksen kustantamiseen liittyvistä kysymyksistä haluamallaan tavalla. Ellei muuta ole sovittu, noudatetaan tekijänoikeuslain säännöksiä. (Niiranen, Valtteri - Tarkela, Pekka: Tekijänoikeuden tietosanakirja, s. 67, Kivimäki, T.M.: Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 121- 135)

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt kustannussopimukseen liittyviä kysymyksiä ainakin lausunnoissaan 1987:9, 1989:11 ja 1993:14. Oikeuskäytännöstä voidaan mainita korkeimman oikeuden ratkaisu KKO 1977 II 85 sekä hovioikeuskäytännöstä Helsingin hovioikeuden ratkaisu 30.09.1987, nro 597 ja Kouvolan hovioikeuden ratkaisu 31.03.1998, nro 448. Missään mainituista ratkaisuista ei ole käsitelty kustannussopimuksen allekirjoittamista taikka sitä, kenellä on oikeus allekirjoittaa kustannussopimus, vaan ratkaistavana ovat olleet esimerkiksi kustannussopimuksen purkamiseen (Kouvolan HO:n ratkaisu) ja kustannussopimuksen etumaksua koskevaan riitaan (Helsingin HO) liittyvät kysymykset.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Esitetyt kysymykset:

1) Sävellysteos luodaan yhteistyönä siten, että luovan panoksen teoskokonaisuuden syntymiselle antavat yhteistyössä yksi tai useampi säveltäjä ja yksi tai useampi sovittaja. Kenellä kaikilla on teoskokonaisuuteen liittyvä tekijänoikeus?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 1 §:n mukainen tekijänoikeus teokseen syntyy sille henkilölle tai niille henkilöille, jotka ovat luoneet teoksen, eli niille, jotka ovat aikaansaaneet kyseisen teoksen itsenäisen ja omaperäisen ilmenemismuodon. Se, kuka tai ketkä ovat luoneet esimerkiksi jonkin sävellysteoksen, on viime kädessä näyttökysymys.

Jos sävellyksy syntyy niin kiinteässä yhteistyössä, ettei sen luomiseen osallistuvien henkilöiden panoksia voida erottaa toisistaan, on kyseessä yhteisteoksena luotu sävellyks. Tällaisen sävellysteoksen tekijät ovat kaikki teoksen säveltäjiä eli teoksen tekijöitä olettaen, että jokaisen tekijän luova panos ylittää teoskynnyksen.

Sävellysteoksen sovitus on puolestaan mahdollinen vain olemassa olevasta sävellyksestä. Sävellysteoksen sovitus on siten alkuperäisen sävellysteoksen muunnels. Sävellysteoksen sovitus työn tehneen tai sovitusyöhön osallistuneen henkilön panos saa tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettua tekijänoikeussuojaa silloin, kun sovittajan panos ylittää teostasoon eli kun sovitusyö ilmentää tekijänsä itsenäistä ja omaperäistä, persoonallista panosta. Sovittaja ei kuitenkaan ole alkuperäisen sävellysteoksen tekijä, vaan sävellysteoksen muuntelija. Sovittaja ei siten voi saada tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista tekijänoikeutta alkuperäiseen sävellysteokseen pelkästään sovittamalla olemassa olevan sävellysteoksen.

Kuten todettu, se, keitä voidaan pitää jonkin sävellysteoksen tekijöinä (säveltäjinä), on viime kädessä todistelu- ja näyttökysymys. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se ei tekijänoikeuslain 55 §:ään perustuvan toimivaltansa nojalla voi ottaa kantaa siihen, millainen hakijoiden panos on ollut lausuntopyynnössä tarkoitettujen sävellysteosten luomisessa ja voidaanko hakijat siten mahdollisesti katsoa sovittajan roolinsa ohella lausuntopyynnössä tarkoitettujen sävellysteosten säveltäjiksi eli tekijöiksi. Edellä on selitetty sitä, milloin ja millä edellytyksin sävellysteoksen sovittaja voidaan katsoa sävellysteoksen tekijäksi.

Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa, että tekijänoikeuslain 6 §:ää, johon hakijatkin lausuntopyynnössä viittaavat, sovelletaan vain silloin, kun kyse on yhteisteoksesta, eli teoksesta, jolla on useita tekijöitä, joiden luovat panokset teoksen luomisessa ylittävät teostasoon. Tekijänoikeuslain 6 §:ää voidaan soveltaa kiinteässä yhteistyössä syntyneeseen sävellysteokseen, jolla on useita säveltäjiä (tekijöitä). Yhteisteoksen tekijät voivat vapaasti keskenään sopia siitä, miten he

keskinäiset välinsä järjestävät ja miten esimerkiksi yhteisteoksen julkisesta esittämisestä maksettavat korvaukset jaetaan tekijöiden kesken.

2) Näin syntyneestä teoskokonaisuudesta, jonka syntymiseen ovat luovalla panoksellaan vaikuttaneet yksi tai useampi säveltäjä ja yksi tai useampi sovittaja tehdään kustannussopimus, jolla kustantajalle luovutetaan sopimuksessa mainitut oikeudet koko teoskokonaisuuden osalta. Keiden edellä mainituista allekirjoitus tai muu hyväksyntä kustannussopimuksen tekemiseen tarvitaan tekijänoikeuslain mukaan?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslaissa ei säännellä sitä, kenellä on oikeus allekirjoittaa kustannussopimus tai antaa lupa kustannussopimuksen tekemiseen. Tämä kysymys on siten tekijänoikeuslaissa sääntelemätön eikä liity minkään tekijänoikeuslain tietyn pykälän soveltamiseen. Kysymys on myös sopimusoikeudellinen ja koskee yleisemminkin sitä, kenellä on kompetenssi määrätä jostakin varallisuus-oikeudesta ja sen luovuttamisesta tekemällä sopimus, jolla hän siirtää oikeutensa toiselle, ja onko sopimus, joka on tehty ilman jonkin osapuolen myötävaikutusta, sopimusoikeudellisesti pätevä.

Lähtökohta joka tapauksessa on, että asia ratkeaa tekijänoikeudellisten peruseriaatteiden nojalla eli sen periaatteen mukaan, että tekijänoikeus johonkin teokseen syntyy sen tekijälle tai tekijöille eli niille henkilöille, jotka ovat aikaansaaneet teoksen itsenäisen ja omaperäisen ilmenemismuodon. Tekijänoikeus teokseen kuuluu näille henkilöille. Näillä henkilöillä on myös oikeus määrätä teokseen kohdistuvasta tekijänoikeudesta ja oikeuksien mahdollisesta siirtämisestä toiselle esimerkiksi tekemällä teosta koskeva kustannussopimus. Se, keitä voidaan pitää jonkin sävellysteoksen tekijöinä (säveltäjinä), on viime kädessä todistelu- ja näyttökysymys. Tällaiset kysymykset voidaan saattaa myös tuomioistuimen ratkottavaksi, jos osapuolten kesken syntyy erimielisyyttä siitä, ketkä on katsottava esimerkiksi jonkin sävellysteoksen tekijöiksi / tekijänoikeuden haltijoiksi.

3) Jos kohdassa 1) tarkoitettussa tilanteessa kaikilla teoskokonaisuuden aikaansaamisessa mukana olleilla säveltäjillä ja sovittajilla ei ole teoskokonaisuuden osana olevaan luovaan panokseensa tekijänoikeutta, mihin tekijänoikeuslain säännökseen heidän oikeuksiensa rajoitus perustuu?

Aluksi tekijänoikeusneuvosto toteaa, että vastaus tähän kysymykseen ilmenee osaltaan jo kohdasta 1.

Kuten todettu, sävellysteoksen sovittajalla ei ole tekijänoikeutta itse sävellysteokseen, sillä sävellysteoksen sovittajaa ei voida pitää alkuperäisen sävellysteoksen tekijänä, vaan ainoastaan teoksen muuntelijana. Sovittajan lupaa ei tällöin tekijänoikeudellisten peruseriaatteiden mukaan tarvita sävellysteoksen tekijänoikeudesta määrittämiseen eli ei myöskään sävellysteosta koskevan kustannussopimuksen tekemiseen.

Jos sävellysteoksen sovitusta puolestaan ylittää teoskynnyksen eli yltää teostasoon, sovittajalla on oikeus määrätä omasta osuudestaan tekemällä kustannussopimus sovituksensa osalta. Kuten todettu, sävellysteoksen saattamiseen sovitettuna yleisön saataviin tarvitaan tämän lisäksi sävellysteoksen alkuperäisen tekijän/tekijöiden tai tekijänoikeuden haltijan lupa tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan.

4) Jos kohdassa 2) tarkoitetun kustannussopimuksen solmimiseen ei tarvita kaikkien teoskokonaisuuden aikaansaamisessa mukana olleiden säveltäjien ja sovittajien joko sopimuksen allekirjoittamalla tai muulla tavoin omalta osaltaan antamaa suostumusta, mihin tekijänoikeuslain säännökseen heidän oikeuksiensa rajoitus perustuu?

Aluksi tekijänoikeusneuvosto toteaa, että vastaus tähän kysymykseen ilmenee osaltaan jo kohdista 1, 2 ja 3.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, kuten jo edeltä käy ilmi, että tekijänoikeuslaissa ei ole mitään säännöstä, jolla esimerkiksi sävellysteoksen sovittajien oikeutta määrätä sävellysteoksesta olisi rajoitettu, vaan kysymys siitä, kenellä on oikeus määrätä teoksesta, ratkaistaan tekijänoikeudellisten peruseriaatteiden mukaan. Niiden mukaan tekijänoikeus teokseen kuuluu tekijälle tai tekijöille eli teoksen luoneille henkilöille. Jos sävellysteoksen sovittajat eivät ole sävellysteoksen tekijöitä, kuten usein on asianlaita, heidän suostumustaan tai allekirjoitustaan ei tarvita sävellysteosta koskevan kustannussopimuksen tekemiseen.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Marit Hohtokari, Ahti Vanttinen, Stig Henriksson, Päivi Liedes, Valtteri Niiranen, Pekka Nissilä, Tuula Hämäläinen, Pekka Salomaa, Kai Nordberg ja Arto Alaspää.